

Pitínského příběhy vyprávěné u Bezručů do tmy

Docela nenápadně nastěhovali se do podzemí na experimentální scénu ostravského Divadla loutek Bluesmeni, které z černých hlav amerických otroků vysmutnili, inspirovaní slovníkem Michala Šandy Blues 1890-1940, Jan Antonín Pitínský a soubor Divadla Petra Bezruče. Nabízejí necelé dvě hodinky s písněmi, osudy a volnými asociacemi na styl čpící potem bavlníkových plantáží s kořeny ve spirituálech a gospelech Afroameričanů a v mráкотných stavech houpavých rytmů, z nichž se vykolébal jazz, regtime, rock and roll, punk, v poezii beatnici, v názoru hippies. Tedy celé dvacáté století. Nebýt Pitínského vrozeného donquijotství, možná se s pomocí Šandova slovníku vyklubalo na jevišti pár osudů - Sary Mae, Solomona Househo, Tabitty Williamsové, Rufuse, Booguse Noona... Narození byli často bez údaje a skončili stejně tak, v lepším případě s poznámkou "na pastvinách, pod drápy grizzlyho, na plantáži, zabit ranou z pušky". Letem světem blues obstarávají v první části podivuhodného pugétu Norbert Lichý a Lukáš Melník jako hlasatelé živého pořadu Story of the Blues Rádía KQFC v konkrétním dni 22. června 1940. Datum náhodné? Uzavření příměří mezi Francií a Německem, tedy její porážka. O rok později začala blesková válka proti SSSR. Takové asociace se stanou oprávněnějšími při pokusu interpretovat druhou část Pitínského Bluesmenů, která je koláží z textů Rilka, Jarmushe, Kaurismäkiho, Morissonové, Heinera Müllera, ale i Naděždy Plíškové, Milana Ohniska a Pitínského. V typické režisérově mozaice není lehké se orientovat. Promítá se do ní spleť historie 20. století. Herci téma naplňují pokorně, jsou přesní ve výrazu, stylu. Na zvláštní scéně Jaroslava Čermáka a Hynka Petrželky jim pohyb ztěžují vratké praktikáblly na pérech - jako území zničená lidskými zemětřeseními. Inscenace je to výlučná.

Autor: Jiří P. Kříž / Právo / 14. listopadu 2011

Bluesmeni v podzemí

S odstupem šesti let se do Divadla Petra Bezruče vrátil divadelní mág J. A. Pitínský, aby tu spolu se souborem vytvořil hru Bluesmeni. Žánrově těžko zařaditelný útvar autor charakterizoval jako „Bizarní hudebně dramatickou koláž na téma samoty, smrti a nějakého podivného pocitu lásky“. Pozoruhodná inscenace měla premiéru 11. listopadu v podzemních prostorách alternativní scény ostravského Divadla loutek.

Prvotní inspirací byla kniha Michala Šandy nazvaná Blues 1890-1940, obsahující 51 fiktivních portrétů mississipských bluesmenů. Vlastně to byla stejnojmenná rozhlasová hra, jejíž motivy Pitínský použil jako osnovu první části díla. Příběh se odehrává ve smyšleném městě Tupelo, citovaném v jednom z blues. Protagonisty jsou dva rozhlasoví hlasatelé, kteří za horkého červnového dne roku 1940 uvádějí nahrávky slavných bluesmenů a prokládají je fiktivními osudy a historkami ze života zpěváků. Když mají mikrofony vypnuty, sklouzává jejich dialog do osobní roviny napjatých vztahů.

Druhá, značně delší část hry je náladou temnější, „bluesovější“. Je uvozena zpěvem blues doprovázeným kytarou a piánem, postavy v černém a se začerněnými obličejemi vzpomínají na těžký úděl černochoů z plantáží. Děj se odvíjí v několika scénách, kdy se hudba ztiší a místy vytrácí - podobně jako mizí čern

z obličejů herců. Postupně sledujeme výpovědi a dialogy nešťastné ženy, která je médiem spojeným s anděly, jeptišky líčící radosti i omezení svého života, taxikáře vyprávějícího pasažérům o umírání narozeného dítěte, čtyř osamělců řešících v kavárně svou bezvýhodnou situaci, slepé prostitutky při styku s černochem, muže v kafkovské situaci, kdy jej nepoznává manželka ani jeho rodiče, dívky horečnatě lamentující nad životem. Inspirace k druhé části byla pestrá: motivy z filmů Jarmusche a Kaurismäkiho, tvorba Naděždy Plíškové, Daniela Micky, Toni Morrisonové a dokonce R. M. Rilkeho. Autor jmenuje i knihu Jana Balabána Jsme tady, kde se mluví o blues: povídka o tom, jak spáchat sebevraždu ve Starých Hamrech ve hře „nějak podprahově“ je.

Jednotlícím prvkem hry je blues - jak hudba, tak pocit životní situace. Pitínský říká: „Blues je způsob vyjádření, které je klidné, které zaznamenává, popisuje a vrství nejskromnějším způsobem jevy, např. potopu, odcházející ženu, přicházející lásku nebo přijíždějící vlak...Blues to jsou slzy i smích, je v něm hluboký stesk a podiv nad životem a smutek, že nelze o životě říct nic jiného než to, co se právě odehrává. Skrývá se v tom frajerství, že se nic nedává najevo, a taky ty ponožky se zlatými hvězdami, ty naleštěné kytary...“

Scénický prostor se utápí v černi, pozadí tvoří posuvná kulisa s nápisem Blues, jen předsunutý laťkový rošt uložený na pérech je trochu světlejší. V první, statictější části jsou v popředí u mikrofonů hlasatelé v hnědých oblecích, na pozadí se objevují ve strnulých pózách či zpomaleném pohybu černé postavy. V druhé části dodávají hereckému projevu dynamiku akce na pérovém roštu, vratkost pohybů jakoby zdůrazňovala pocit životní nejistoty. Hudba Matěje Kroupy přitom citlivě doplňuje rytmy blues.

Pitínský stále hledá nová témata a formy, jeho inscenace jsou někdy kontroverzní, ale vždy z nich něco silného v divákovi natrvalo zůstane: ať jde o jeho vlastní satiru nebo dramatizaci starého románu či temné poezie anebo nezvyklé pojetí národní opery. V DPB už pamatujeme jeho magickou inscenaci dvou her Jona Fosse spojenou v jednom příběhu s názvem Syn.Zima. Nenápadný, tiše hovořící režisér je plný fantazií hýřících nápadů a řešení, pro které dovede nadchnout herce a přimět je k mimořádným výkonům. To platí pro všechny bezručovské herce, vedle charismatických osobností jako jsou Lichý, Melník či Dastlík, byla pro mne perlou Tereza Vilišová v roli jeptišky a slepé prostitutky. Nutno dodat, že křehká, skicovitá studie Bluesmeni se snadno divákovi nepoddává a vyžaduje, aby se na její strunu naladil a pozorně vnímal.

Autor: Milan Líčka / OstravaBlog / 20. listopadu 2011

Bluesmeni aneb Příběhy vyprávěné do tmy

Ostravské Divadlo Petra Bezruče si k režii inscenaci hry Bluesmeni pozvalo Jana Antonína Pitínského.

Ten spolu dramaturgyní Martou Ljubkovou sestavil scénář, a při jeho tvorbě vycházel z fiktivní antologie blues, kterou si vymyslel Michal Šanda a kterou vydalo brněnské Nakladatelství Petrov v roce 2000, dále pak se ve scénáři objevují fragmenty textů Jima Jarmusche, Rainera Marii Rilkeho, Naděždy Plíškové, Daniela Micky, Akiho Kaurismäkiho, Heinera Millera, Milana Ohniska, Toni Morrisonové, úryvky novinových článků, a jak stojí v programu, také denní chvíle, řeči, polibky, gesta, chůze, jehňata, voli, sýpky, Petr Kalandra a další a další.

Jevištní koláž, ve kterou vše nakonec vyústilo, nese jednak znaky poetiky ostravských Bezručů, tedy hereckou osobitost projevu spojenou s jednotlivými členy souboru a specifickou syrovost, jednak znaky Pitínského režijního rukopisu, ve kterém nikdy nechybí obrazy vnitřních procesů jednotlivých postav a dějů.

V první části hry se před očima diváků odehrává přímý přenos z vysílání rozhlasové stanice specializované na blues. Postavy dvou rozhlasových moderátorů zde ztělesňují Norbert Lichý jako spolehlivý milovník blues Oscar Brent, Lukáš Melník coby Morgan Sanders, muzikant a majitel buicku, vozu, odstaveného na parkovišti za jazzovým klubem a sloužícího občas coby útulek milenců, a do třetice Jan Vápeník, tajemný to bluesmen Robert Boyer.

Zatímco se z rozhlasového studia do éteru šíří nahrávky slavných bluesových skladeb zaznamenaných někdy na začátku minulého století, v pozadí scény ožívají „duchové blues“, mužské a ženské postavy s černou tváří, které jakoby vystupovaly z času a z podvědomí.

Režiséru Pitínskému se tu daří ztělesnit samotnou podstatu hudebního žánru, která podle režiséra rozhodně není tím obecně zprofanovaným černým smutkem duše. Ne, Jan Antonín Pitínský inscenuje život se všemi jeho radostmi a strastmi, a jeho režijní vyobrazení vnitřních duševních pochodů účastníků jednotlivých příběhů je hlavním obsahem inscenace.

Milování slepé dívky s černochem a orgasmus ztělesněný něžnou dívčí postavou v bílém doprovázenou drsným i něžným kytarovým sólem, mužská snaha vymanit se z vnitřní samoty a lidské opuštěnosti, pláč vlastní ženou podváděného muže nebo volání syna, kterého nepoznají ani vlastní rodiče, to vše se zde skládá do mozaiky obrazové i obsahově tak bohaté, že divák nemá čas na vydechnutí.

Autoři scény, Jaroslav Čermák a Hynek Petrželka, kteří si říkají Horký stín, navrhli úzké prkenné molo podepřené pérovými tlumiči – všechno se tu houpe, nic není pevné, a houpavý rytmus blues je doprovázen skřípěním mola, přes které nastupují postavy do parníku na řece Mississippi nebo milenci vystupující z moře hudby na ostrov ztracený v moři lásky. V pozadí se přesouvají velké černé panely s koncertními plakáty a fotografiemi.

Herci hrají, tančí, zpívají, stepují, buší do kytar a rytmických nástrojů, v lyrických vícehlasech si hrají na černošské vokální skupiny, plynule přecházejí z černé pleti do bílé a naopak. Divadlo Petra Bezruče spolu s J. A. Pitínským dávají najevo, co je podle nich blues.

Ostrava je tu také přítomna, a to slovy Jana Balabána z knihy Zeptej se táty: Blues, jedině blues, to je to, co postavíš mezi sebe a svoji smrt. Není žádná naděje, na tvé situaci se nic nezlepší, jenom o ní zpíváš, a to znamená, že ještě žiješ.

V podání ostravské Divadla Petra Bezruče tu však nežije jen člověk a blues, ale plně svým životem pulsuje divadlo jako takové.

Autor: Ladislav Vrchovský / ČRo 3 - Vltava / 21. listopadu 2011